

10-5-11
T. H. H.

D. H. H.

Providence, R.I.
10-5-11

• Files

Providence, R.I.

10-5-11

V S T U P

Sbor

Běda mi: Trápí mě bezpočtu ran,
vidím, jak umírá lid.

Důvtip mi otupěl v bezmocnou zbraň
není tu čím se obránit.

Země je sirá. Siré jsou klíny.

Křik rodiček láme se v píseň hran.

Jak houf rychlých ptáků, jak bezmezný, širý
ohnivý uragan

duše za duší letí

smrti do černých bran.

Svět zkameněl v hřbitov. Má otčina v něm.

Ubohé děti - ponurý chór -

mrtvými tělíčky pokryly zem,

leží a dýchají do vzduchu mor -

Nevěsty, matky - ubohé plačky -

před chrámy sténají o pomoc. Žal

tisíce modliteb z trýzněných hrdel

vyrůstá na chorál:

Athéno Diova zlatá

pomoz nám žít zas dál!

Oidipús

rac.

Sh. 7.

Nejmladší snítky na prastarém kmeni
Kadmoveho rodu, děti moje, proč
mi sedáte zde na práh. A proč celé město
je plné vonných dýmů z obětí,
žalozpěvů a vzdechů modliteb - Já vím.
Já vidím to a proto neposílám
ven sluhy, jiné lidi ptát se,
přišel jsem sám, já Oidipús,
kterého všichni nazývají slavným.

Muž

Jsme utýráni morem, nemůžeme už
z krvavé spouště zvednout ani hlavu.
Umírá země. Nevyklíčí, zmrtní
jí setba v klínu. Žírná stáda hynou
a nenarození mrou v lůnech matek.
Už ani oheň nechce naše mrtvé
a podsvětí je přesyceno naším nářkem.
Chápeme, že se bohům nevyrovnáš,
věříme ale, že jsi jediný,
kdo by dnes mohl město zachránit.
Srazil jsi kdysi se skal Sfingu,
která si vybírala krutou daň
života od toho, kdo neuhodl její
hádanku. Osvobodil jsi nás a stal
se v Thébách králem.
Proto dnes, Oidipe se uchylujeme
zas všichni k tobě. Najdi pomoc! Jdi!
A zachraň stát!

Sbor

Měj dobře na paměti,
vladaři: celá tato zem
tě nazývá svým spasitelem za to,
jak jsi jí kdysi pomoh. Ať si
nevzpomínáme jednou na tvou vládu ve zlém;
že jsi nás napřed pozvedl a pak
zas nechal padnout! Zachraň stát a zem!
A jako tenkrát buď nám znamením,
že štěstí svítá! Chceš-li vládnout dál
té zemi jako vládneš, pamatuj,
že líp mít zemi s lidmi, nežli poušť.
Vždyť marně strmí pevnost bez lidí,
co s lodí, která nemá posádku.

Oidipús

Mé děti,
ubozí lidé, příliš dobře vím,
jak všichni skomíráte. Jako já
však netrpíte žádný! Nesete
svou bolest každý za sebe.
Já za vás za všechny... Mne dusí pláč
pro sebe, pro vás, pro Théby nás všech!
Nevyrušili jste mne ze spánku.
Nespím a kolik nocí jsem už prochočil
a starostmi si lámal hlavu. Nic
jsem nenalezl, jenom jeden lék
a k tomu jsem též sáhl: Kreonta,
švagra, jsem poslal do Delf zeptat se
Apollónovy věštírny,

Oidipús co má být řečeno, či vykonáno,
(pokr.) aby se do Théb zase vrátil život.
Dnes vypršela lhůta k návratu.
Mám strach, co je s ním, že se zdržel víc,
než potřebuje k cestě. Ale jak
se vrátí, ať jsem zrádce jestli
nesplním všechno, co bůh přikázal!

Sbor Kreón, je tady!

Oidipús Vládce Apollóně, kéž s ním
přichází záchrana a štěstí.
Můj švagře Kreonte - jakou nám neseš
zprávu
od boha - ?

Kreón Dobrou. Vždyť i pohromy
jsou dobrá věc, když vezmou šťastný konec.

Oidipús Ale co bůh? Co řekl? Smíme doufat
nebo je všechno ztraceno?

Kreón Mám podat
svou zprávu tady přede všemi
nebo až uvnitř?

Oidipús Přede všemi mluv!
Vždyť jejich trápení mě souží mnohem víc
než vlastní bolest. Co řekl Apollo?

Kreón Přikázal vyhladit hned s tváře země
nákazu jež tu zakořenila, a dál
neživit zločin, který nelze smířit.

Oidipús Jakou chce očistu? Co máme dělat?

Kreón Viníka poslat do vyhnanství, nebo
krev prolít za prolitou krev,
jež hubí stát.

Oidipús Na čí smrt věštba
naráží?

Kreón Na Láiovu. Královal
po léta. Thébám, než jsi přišel ty.

Oidipús Slýchal jsem o něm. Sám jsem ho
však neznal.

Kreón Jeho vrahy nám
bůh poroučí teď potrestat.

Oidipús Kde ale jsou?
Jak hledat stopy svaté řadou let?

Kreón Jsou prý tu v zemi. Hledej, najdeš je.

Oidipús Kde krále Láia zavraždili?
V paláci, venku nebo v cizině?

Kreón Odejel do věštírny pro radu,
a domů už se nevrátil.

Oidipús To s sebou neměl posla nebo aspoň
průvodce, který by řek víc?

Kreón Ti byli
pobiti. Jenom jeden utek v strachu
Však málo o tom ví; jen jedno -

Oidipús Co?

I skrovná stopa může pomoci!

Kreón Vyprávěl, že se střetli s lupiči.
Ti krále zabili. Prý celá horda.

rečn
Oidipús

To že by si trouf lupič? Leda, že
ho pohánělo něčí zlato odtud.

Kreón

Tak

to vypadalo. Ale nenašel
se žádný mstitel za ubitého.
Bylo nám zle.

Oidipús

A co vám bránilo

~~vypátrat pravdu, když vám vladař pad?~~

Kreón

Zpěvačka hádanek, Sfinx. Nutila
nás hledět si spíš denních starostí
a temnou minulost už nechat spát.

Oidipús

Tak tedy já ji zase probudím!
A odhaším to zlo až do kořene.
A ty mi pomůžeš
společně s tebou pomstím mrtvého
a zločin potrestám, jak žádají si bozi
i lidský zákon! Je to i v mém zájmu.
Kdo zabil včera Láia, dostane
dnes možná chuť i na mou krev.
Svolejte lid! Chci zkusit všecko. Buď
nám bůh dá štěstí - nebo padneme!

PRVNÍ PÍSEŇ SBORU

Sbor

Přesladvé poselství, co v tobě praví
bohů i lidí věčný pán?
Neseš nám zhoubu či naději slávy
do sedmi skvoucích thébských bran?
Duše má vzrušena
v úzkosti tone -
lékaři, ochránce
Apollone,
zmatený v úzkosti trnu již:
Co v střídě hodin přisoudíš?
Co bude zítra? Co už dnes?
Pověsti, dítě Naděje svaté,
odpověz!

Athéno moudrá, nejprve k tobě,
Diova dcero, utíkám,
Slyš, Jistý Střelče, zářící Foibe,
Apollone, ach pomoz nám!
Volám i patronku
našeho lidu,
stříbrnou lovkyni
Artemidu -
vždy z bídy jste nás vyvedli
když nad Thébami osud zlý
zaplanul požárem -
sestupte, bozi, zase k nám
spasit zem!

Árés, mor, jde beze zbraní
kolem křik a nařikání,
pálí mě a rdousí, bije -
Zažen vraha od otčiny
daleko pryč, otče Die,
sraz ho někam do hlubin,
do pustých skal na pobřeží!
Kdo dnes přečkal noci stín,
stejně zlý den přečká stěží -
Die, vládce hromů, vráz
svými blesky vraha sraz!

Apollone, lučištníku,
kež tvá zlatá střela v mžiku
neodvratně zkázu zmaří,
světlo mé, a pomoc dá mi!
Artemido, sešli záři,
v které svítáš nad horami!
Dionyse, volám tě,
rodný bože thébské země.
Souputníku bakchantek,
zpitý, s mitrou zlatou, ke mně,
bohy proklínaný žal
pochoďní svou jasnou spal! - -

S C É N A P R V N Í

Oidipús

Modlíte se... Vaše modlitby
se splní, chcete-li mě vyslechnout
a sami hojit rány. Teprv pak
vám přijde pomoc, úleva v té bídě,
Mně cizí je ta zpráva, cizí čin,
a kdybych u vás nezachytil stopu,
mnoho bych nesved. Vždyť jsem přišel k vám
až potom. Ale nyní povídám
všem Thébanům: kdokoliv z vás
zná vraha Láia, syna Lbdakova,
je povinen mi všecko oznámit.
A jestli snad má někdo přece strach
údat sám sebe, ať je bez obav:
Nic zlého se mu nestane, jen musí
opustit zemi - jist a v bezpečí.
A kdo víš o druhém, že spáchal vraždu
sám nebo cizím prostřednictvím, nemlč!
Sám ti dám odměnu a sklidiš vděčnost.
Jestliže ale
budete přes mou výzvu mlčet
ze strachu o sebe anebo o přítele,
poslechněte, co potom
udělám: Tomu člověku, ať je to kdo chce,
zde v zemi, ve které mám moc a vládu,
nesmí pak nikdo dopřát přístřeší,
promluvit s ním jen slůvko, modlit se s ním,
spolu s ním obětovat bohům, nebo mu
posvátné vody dopřát. Všichni
ho žeňte všade od svých prahů jako
morovou ránu, kterou se nám stal,
jak právě jasnou věštbou bůh nám zjevil.
Tak nyní jdu - být spolubojovníkem
božím i toho zabitého. Tak
proklínám neznámého zločince,

ať je sám nebo ať si jich je víc:
bídne jsi žil a stokrát bídne zemři!
A kdyby stejně v mém domě žil viník
s mým vědomím, ať padne na mou hlavu
trest, který jsem tu svolal na druhé!
To všechno poručím vám dodržovat
kvůli mně, kvůli bohu, pro tu zem
zločinem neplodnou a hynoucí.
Vždyť i kdyby to neuložil bůh,
nesměli byste nechat nepomstěnu
smrt nejlepšího z vás, vašeho krále!
Musili byste pátrat! - Dneska
já tu jsem vládcem jako dřív byl on.
Mám jeho lože. Jeho manželka
je dnes má žena. Kdyby jeho rod
byl požehnaný dětmi, byly by
sourozenci mých dětí. A teď jeho
stihl zlý osud... Já chci místo nich
za něho tedy bojovat jak za vlastního
otce a před ničím se nezastavím,
jen abych našel toho, jehož rukou zahynul
Laios, Labdakův syn,
vnuk Polydórův, Kadmův potomek
a dědic pradávného Agénora.
A bohy zapřísahám, aby těm,
kdo nezachovají ty příkazy,
pole se proměnila na úhor,
aby jim ženy nerodily - ať
je schvátí teď ta rána morová
anebo ještě horší pohroma!
Vám ostatním, kdo souhlasíte, ať
pomáhá božská Spravedlnost sama
a všichni bozi ať jsou navždy s vámi! -

- Muž Tvá kletba mě zavazuje, vládce,
a podle ní ti odpovídám: Já
jsem nezabil a nevím, nemohu ti
říc kdo to byl. To přece
měl odhalit svou věštbou Apollón.
- Oidipús Máš pravdu, ale bohy přinutit
k tomu, co nechtějí - na to je člověk slabý -
- MUŽ A pak mě ještě něco napadá.
- Oidipús Jen mluv!
- Muž Vládce,
co vidí Apollón, to vidí
- pokud vím - téměř vše i Teiresiás.
Ten poví nejlíp, jestli se ho zeptáš.
- Oidipús Na to jsem nezapomněl. Po rozmluvě
s Kreontem jsem hned k němu poslal
dva posly.
- Sbor Teiresiás je zde!
Všechno znáš, Teiresie, zjevné věci
i skryté, co je na nebi i v zemi,
a třeba slepý, stejně dobře víš,
jak Théby hynou. Ty nás můžeš spasit,
v tobě teď nalézáme jediného
spasitele a ochránce.
- Oidipús Tys možná
slyšel zprávu z Delf, co vzkázal
Apollón na náš dotaz: Není jiné
záchrany z všech těch hrůz, než zjistit
Láiovy vrahy, popravit je
anebo vyhnat za hranice. Dej
nám tedy věštbu - buďto podle
ptačího letu nebo jakýmkoliv
chceš jiným způsobem. Zbav město prokletí,
očisti obec, mne a všecko všude
od poskrvny tou vraždou!

- Teiresiás Zlé je vědět tam,
kde vědění neprospěje.
- Oidipús Co ti je?
Proč se tak třeseš?
- Teiresiás Pusť mě domů! Když mě
poslechneš, ponese me oba dva
svůj osud snáz.
- Oidipús Chceš postavit se zákonům
své vlasti: jí bys odepřel svou výpověď!
- Teiresiás Ty nevíš čeho se to domáháš!
Chceš skončit zle? Mám skončit zrovna tak?
- Oidipús Při bozích, neodcházej, když tě víš!
- Teiresiás Nic nikdo nevíte, a já
neřeknu dál už ani slovo,
abych tě nezničil.
- Oidipús Ty tedy víš a nepromluvíš? Chceš
nás zradit? Stát chceš zahubit?
- Teiresiás Naléháš marně!
Ode mne neuslyšíš nic! -
- Oidipús Ty zloduchu! Tak tebe se
nic nedotkne a nic tě neobměkčí?
- Teiresiás Mně spíláš - sebe sám však nevidíš.
Jen mne tu ponižuješ!
- Oidipús Koho by
nerozvzteklily tvoje výmluvy!
Odmítáš lidem pomoc v neštěstí!
- Teiresiás Všecko se splní, i když budu mlčet.
- Oidipús Ať splní nebo ne, jsi povinen vše říci!
- Teiresiás Už ani nehlesnu. A jestli chceš,
zlob se a zuř, jak umíš nejhůř!

Oidipús

Teď už

je mi to jasné a já nebudu
nic zatajovat. Myslím, že ty sám
jsi nastrojil ten zločin. Spáchal jsi jej
i když jsi vlastní rukou nevraždil -
a kdybys nebyl slepý, řekl bych,
žeš i tu vraždu proved jenom ty!

Teiresiás

Opravdu? Pak tě tedy vyzývám,
Oidipe, abys dodržel cos řekl:
Nemluv už více na ně ani na mne!
Ty sám jsi kletba vlasti! Tys ten mor!

Oidipús

Jak se jen odvažuješ tohle vyslovit!
Myslíš si, že mi takhle unikneš?

Teiresiás

Už jsem ti unik, V pravdě je má síla.

Oidipús

Kdo ti ji zjevil? Nelži mi, že ptáci!

Teiresiás

Tys mě přiměl, abych mluvil.

Oidipús

Co říkáš? Opakuj to, nerozumím -

Teiresiás

Ještě jsi neprohléd? Mám pokračovat?

Oidipús

Opakuj znovu, co jsi řekl dříve!

Teiresiás

Řek jsem, že vrah, po kterém pátráš, jsi ty
sám.

Oidipús

Tu dvojí urážku mi zaplatíš!

Teiresiás

Mám mluvit dál? Chceš zuřit ještě víc?

Oidipús

Žvaň si, co chceš? Všecko jsou prázdné
tlachy!

Teiresiás

Ty nevíš, povídám, že právě s těmi,
kdo jsou ti nejdražší, se hnusně stýkáš,
a nevidíš svou hanbu!

Oidipús

Ty si myslíš,
že mě smíš věčně urážet?

Teiresiás

Dokud je pravda v právu,

Oidipús

Pravda je v právu, ale ty ne, starče,
ztratil jsi nejen zrak, ale i rozum!

Teiresiás

Posmívej se mi, že jsem oslepl.
Brzy už budou stejně spílat tobě.

Oidipús

Zplozenče noci,
mně ani komukoliv jinému,
kdo vidí světlo, nemůžeš ty škodit!

Teiresiás

Ne. Není souzeno, abych
tě srazil já, když Apollón
tu sám vykoná, co je potřeba.

Oidipús

Vy~~x~~myslil si to Kreón nebo ty?

Teiresiás

Nač Kreón, ty se zničíš sám!

Oidipús

Bohatství, důvtip, sláva, které
člověka povznášejí nad vravu
životu - jaká závist jim jde v patách,
když tohle žezlo, které mi sám stát
dal, kdysi, aniž jsem je žádal -
když tohle stačí, aby starý přítel,
můj věrný Kreón chtěl mě lstivě vyštvať
z vlasti a uchvátit moji moc. Když proto jen
nastrčil tady toho pleticháře,
kejklíře, potměšilce kněžoura,
který je slepý, ale dobře zaslechne,
když někde cinkne mince. Pověz mi:
Kdy jsi ty věštil správně! Byla tu
Sfinx která zpívala své hádanky
proč jsi je nerozluštil? Pročpak jsi
nespasil občany! Kdekterý člověk
je nemoh zodpovědět. Ale věštec,
ten přecě ano. Pročpak mlčela.
tenkrát tvá znamení, let ptáků, bozi? -
Až jsem já pouhý hloupý Oidipús
přišel a zachránil vás důvtipem

Oidipús

(pokr.)

bez věštných znamení. A mne se teď pokoušíš svrhnout, a pak nastěhovat se co nejbliž Kreontovu trůnu?

I ty i strůjce toho všeho však spláčete nad výdělkem! Kdybys nebyl stařec já bych ti ukázal, jak trestám spiknutí!

Teiresiás

Jsi vladař, Oidipe, já mám však stejné právo promluvit. A nejsem

tvým otrokem - jen vládce Apollón

je můj pán! - Nepotřebuji tu ani

Kreonta, aby mě snad chránil... Ale za to,

že jsi mi vyčetl i mou slepotu,

řeknu ti pravdu: Ano, oči máš,

nevidíš ale svoji hanbu. Nevíš,

kde ses to usadil a s kým to žiješ,

neznáš svůj původ, nevědomky jsi

nepřítelem svých nejbližších,

mrtvých i živých, a to dvojí

prokletí - tvého otce i tvé matky -

tě jednou vyštve v hrůze z této země.

A třebaš dneska ještě vidíš, až

prohlédneš, spatříš jenom tmu. Brzy nebude

jediné skály ani zálivu,

kde by se neozval tvůj pláč. Ty nevíš

jaké jsi schystal spousty bídy

sobě a pak svým dětem. Ponižuj

Kreonta i mé věštby! Na světě

neskončí nikdo strašněji než ty!

Oidipús

Cožpak je tohle ještě možné snést?

Jdi, odkuds přišel! Táhní! Rychle! Pryč

od mého prahu! - Zešílels!

Teiresiás

Tví

rodiče mívali můj rozum v úctě.

Oidipús

Kdo? Zůstaň! Co víš o nich? Kdo mě

zplodil?

Teiresias Dnešek tě zplodí, dnešek zabije.

Oidipus Zas mluvíš v hádankách...!

Teiresias Jsi přece
luštitel, nad kterého není.

Oidipus Rád bys
mě zranil tam, kde opravdu jsem silný!

Teiresias Právě ta síla zlomila ti vaz.

Oidipus I kdyby - zachránil jsem tento stát!

Teiresias Dříve než půjdu, řeknu, proč jsem přišel,
a ty mě nezastrašíš. Mne
nemůžeš zničit. - Pamatuj si,
Oidipe: Muž, kterého hledáš, Láioův vrah
je tady! Myslí se, že je to
cizinec, který se k nám přistěhoval -
ukáže se však, že je rodák z Théb.
A to ho zničí!
Z vidoucího se stane slepcem,
z boháče žebrákem a o holi
klopýtat bude do ciziny. Pozná se,
že byl tu zároveň svým dětem otcem
i bratrem a své ženě zároveň
synem i manželem, že s otcem sdílel
lože a svého otce zavraždil.
Jdi, přemýšlej - a když v tom objevíš
jen jednu lež, smíš teprv tvrdit,
že opravdu nic nevidím.

DRUHÁ PÍSEŇ SBORU

Sbor

Na koho myslil si
hlas věštby z delfských skal?
Kdo - hrůzo hrůzovcí -
ten zločin vykonal?
Ať prchá teď větrem o závod pryč,
jde za ním sám Apollón, Diův syn,
má v ruce blesk boží, blesk - ohnivý bič
a za sebou Litice - mstitelky vín!

Soud boží zasviť nám
s vrcholků sněžných hor:
Pátrej, kam skryl se, kam,
ten neznámý, váš mor!
(Kdes v pustinách, v skalách, jak zaběhlý býk
se skrývá splnění sudby, zlé -
Jen darmo se trmácí, na darmo skryt,
hlas boží jde za ním, ať kamkoli jde!

S hroznou pověstí,
zvěstí neštěstí
přišel ten věštec k nám:
Nelze uvěřit,
nelze nevěřit -
kolísám sem a tam.
Že by spor tady
Oidipús mladý
s Láiem měl? -
Věru, já o tom
dřív ani potom
neslyšel.
Dokud mě důkazy nepřesvědčí,
nemohu věřit
takové řeči,
nesmí mě ani v snách
napadnout, že by byl slavený
Oidipús Láiov vrah!

Zeus i Apollón
věčný lidský shon
jistě výborně zná.
Nelze věřit však,
že by věštcův zrak
viděl vždy víc než já.
V důvtipu, v řeči
druhé hned předčí
ten, hned ten -
Nevěřím dosud,
leč až bude osud
naplněn!
Oidipús spasil před Sfingou zemi,
moudrostí, vtípem
známý přec je mi,
rád ho má všecken lid -
nesmím ho proto ani zlou
myšlenkou urazit!

S C É N A D R U H Á

- Oidipús Ty? Jdeš mi ještě na oči? To máš tak drzé čelo, že se nestydíš jít až sem ke mně do domu, ačkoliv ukládáš mi drze o život, aby ses zmocnil mojí vlády? Máš mě za blázna nebo za zbabělce, že ses do toho pustil? Nebo si snad myslíš, že neprohlédnu tvoji lest a že ji nepřekazím? Jak je hloupý tvůj pokus bez přátel a beze zlata ulovit samovládu, kterou ti dá jen lid - anebo peníze!
- Kreon Tak je to přece pravda, co mi donesli! To obvinění je tak neslýchané, že nemohu je snést! A jestli králi, myslíš, že jsem tě doopravdy ublížil, v té těžké době slovem nebo skutkem, nestojím o to, abych ještě žil, pošpiněn nehoráznou pomluvou a jako oběť nejhroznější ze všech křivd. Teď budu v zemi černou ovčí, budu považován za nepřítele Théb. To nesnesu!
- Oidipús Jsi skvělý řečník. Já však nejsem blázen, abych ti uvěřil. Já vím, že jsi můj sok.
- Kreon Především poslyš - promluvit mě nech!
- Oidipús Především nevykládej, že ty nic
- Kreon Jestli si myslíš, že je bůhvíco bezhlavá svévole, jsi na omylu.
- Oidipús Jestli si myslíš, že smíš beztrestně škodit svým příbuzným, jsi na omylu.
- Kreon Důkazy. Řekni, co jsem udělal!

- Oidipús Říkal jsi, že mám poslat pro toho hadače ctihodného, nebo ne?
- Kreón A ani teď bych názor neměnil.
- Oidipús Jak je to dávno, co byl Laios zavražděn? a vrazi ztratili se?
- Kreón Mnoho let.
- Oidipús A tenhle věštec věštil už tehdy?
- Kreón Tak. A stejně ctěn.
- Oidipús A nezmínil se tenkrát nikdy o mně?
- Kreón Ne. Aspoň v mé přítomnosti ne.
- Oidipús A po vrazích jste nepátrali?
- Kreón Ovšem Bohužel bez výsledku.
- Oidipús Proč ten mudrc neřekl tedy nic už tenkrát?
- Kreón Nevím. Co neznám, • tom radši nemluví.
- Oidipús Víš víc než přiznáváš a moh bys promluvit,
- Kreón Řekl jsem vše, proč bych ti něco tajil?
- Oidipús Kdyby ses nebyl s Teiresiém spiknul, nikdy by neřek, že jsem Láioův vrah.
- Kreón Víš nejlíp sám, co řek. Teď však ti já smím stejným právem dát pár otázek.
- Oidipús Ptej se. Já nezabil.
- Kreón Máš za manželku mou sestru?
- Oidipús Ovšem.
- Kreón Nevládnete zemi společně?

Oidipús Vyplním jí každé přání.

Kreón Nejsm vám dvěma roven i já třetí?

Oidipús Tím horší je ta tvoje dnešní podlost!

Kreón Přemýšlej trochu o mém postavení:
Proč bych měl usilovat o královskou hodnost,
za kterou člověk platí věčným strachem,
když mohu klidně spát a moc mám stejnou?
A když i tak mám vládu v ruce, co mi
je po tom, kdo má titul vladaře?
Prodělat pro trochu slávy navíc - nač?
Kdo není blázen, dá mi za pravdu.
Všichni mě dneska mají rádi, ctí mě
a kdo jde k tobě, přijde napřed ke mně,
sic neprosadí, proč sem přišel. To
mi stačí. O tvé žezlo nestojím.
Znám cenu moci, umím počítat.
Chceš důkazy? Jdi do Delf, ptej se
věštírny, jestli jsem ti správně
vyřídil její vzkaz. A jestli zjistíš,
že jsem se s věštcem smluvil proti tobě,
ať na mě dopadne hned dvojí ortel smrti:
tvůj i můj vlastní. Nejdříve však
důkazy - potom suď!

Sbor Poradil, pane, dobře každému,
kdo sám si nechce přivodit svůj pád,
když soudíš zbrkle, často přestřelíš.

Oidipús Když tě však někdo lstivě znenadáni
přepadne, musíš také myslit rychle.
Jestli se budou loudat, on tu zatím
prosadí svou a já jsem propás vše.

Kreón Nač myslíš? Chceš mě vyhnat z Théb?

Oidipús Ne. Popravit tě. Nenechám tě utéct!

Kreón Dokaž mi nejdřív moji vinu.

Oidipús Tak nedáš pokoj? Nepřestaneš lhát?

Kreón Ty nemáš rozum.

Oidipús Pro sebe až dost.

Kreón Měl by ti zbýt i pro mne.

Oidipús Ty jsi lotr!

Kreón A když se mýlíš? -

Oidipús Poslechně se stejně!

Kreón I tam, kde špatně vládneš?

Oidipús Théby! Théby!

Kreón I já k nim patřím, ne jenom ty sám!
(Iokasté vyšla z paláce)

Iokasté Co se tu děje? Zrovna teď je čas
na vaše besmyslné hádky. Země
je nemocná - a vy se nestydíte
rvát se tu pro nic za nic! Sobci!
Jdi domů, Oidipe! Ty, Kreone, jdi také
a nečlejte z malichernosti
hroznou věc!

Kreón Oidipús, tvůj manžel, sestro,
mi chystá krutý trest a vybírá jen
ze dvou zel: vyhnanství - anebo smrt!

Oidipús Tak! Právě jsem ho přistih, že mě chce
sprovodit zrádně se světa!

Kreón Ať zemru
jestli jsem tohle spáchal.

Iokasté Při naší lásce věř mu Oidipe!
Vždyť se ti zapřísahal! Poslechni!
Poslechni mne a všechny, kdo tě mají rádi!

Sbor Poslechni, prosím! Vládce můj,
rozmysli si to, uvažuj!
Známe ho všichni tolik let:
Kreón a zrádce - ale kdež!
A sám se ti přec odpřísáhl!

Oidipús Víte co chcete?

Sbor Víme.

Nekřivdi! Není
důvodu k obvinění
pro dohad, zdání, pomluvu.
Mám strach o svou mroucí zem,
nenech ji mučiti se novým zlem!

Oidipús Ať tedy jde, i když to pro mne
znamená jistou smrt či vyhnanství.
Ať si jen jde, když tolik naléháte -
jen proto ustupuji. Nejsem přesvědčen.
Dál budu nenávidět každý jeho krok.

Kreón Usteupils, ale schován za svou zášť.
Jsi slaboch. Neuneseš sebe.

Oidipús Kdy už mě necháš být a půjdeš?

Kreón Jdu -
zneuznán tebou, ale u nich zde
ve stejné úctě, jako jsem byl dřív! -
(Odejde.)

Iokasté Oidipe, vysvětli mi konečně jen,
jak vzplál ten nenadálý hněv?

Oidipús Ty, ženo,
znamenáš pro mne víc než celý svět.
Poslouchej tedy: Kreón proti mně
zosnoval spiknutí -

Iokasté Máš důkazy?

Oidipús Řek, že jsem zabil Láia.

Iokasté Přišel na to
sám nebo ho někdo jiný navedl?

Oidipús Sem poslal pleticháře - věštce. Ale sám
se zatím drží chytře stranou.

- Iokasté Pušť z hlavy všechno, cos mi tu teď řek,
a poslouchej mne: Není na světě
nic co by záviselo na umění věštců.
Dokáži ti to nad vší pochybnost:
Před lety dostal Láios věštbu. Nu,
neříkám, že ji dal sám Apollón,
jen jeho sluhové - a to, že prý
ho jednou zabije syn, který se
narodí v našem manželství.
Když potom dítě přišlo na svět,
byly mu ani ne tři dny,
) král mu dal probodnout a svázat kotníky
a pak je sluha podle jeho rozkazu
pohodil v pustých skalách Kithaironu.
Chlapec se tedy nestal otccvrahem, jak
se Laios bál a jak mu věštili;
Víme dnes, že byl Laios zabit cizími
lupiči na křižovatce tří cest.
Nač by sis lámal hlavu s žvásty věštců!
Když opravdu chce bůh nám něco zjevit,
řekne to jasně a řekne to sám.
- Oidipús Ten příběh Iokasto, mě mate
a najednou mi - proč jen - bere klid.
- Iokasté Co tě zase souží, pověz!
- Oidipús Jestli
jsem dobře slyšel, řekla jsi, že Láia
zabili na křižovatce tří cest...
- Iokasté Říkalo se to - dodnes se to říká.
- Oidipús Ve které zemi?
- Iokasté Ve Fókidě. Tam se
sbíhají cesty z Delf a z Aulidy.
- Oidipús Jak je to dlouho?

Iokasté V Thébách jsme tu zprávu dostali těsně předtím, než jsi přišel a než ses ujal vlády.

Oidipús Nebesa, co se mnou zamýšlíte!

Iokasté Oidipe, co se děje?

Oidipús Neptej se dál! Však řekni mi, jak Láios vypadal a jak byl starý? -

Iokasté Byl statný, vlasy už mu prokvétaly - a byl ti podobný.

Oidipús Ach, běda - tuším, že prve jsem tu nevědomky proklel sám sebe strašnou kletbou!

Iokasté Co to říkáš? Mám z tebe, vládce, strach.

Oidipús Mám hroznou předtuchu, že ten slepec viděl. Musíš mi ještě něco vysvětlit.

Iokasté Lekáš mne, ale ptej se -

Oidipús Cestoval jen s málo lidmi, nebo s sebou měl početný průvod jako panovník?

Iokasté Bylo jich celkem pět i s hlasatalem a vůz jen jeden - Láiov.

Oidipús Běda, už je to jasné! Ale kdo vám, ženo, přinesl tenkrát zprávy o vraždě?

Iokasté Jeden náš sluha - jediný, kdo vyváz.

Oidipús A je tu ještě.

Iokasté / Teď, už myslím ne.
Vrátil se tehdy z cesty a když viděl
na místě zabitého Láia tebe,
na kolenou si u mne vyprosil,
abych ho poslala ven k našim stádům,
na pastviny. Chtěl odejít co nejdál
od města. Svolila jsem. Ač byl otrok
zasloužil by si za svou věrnost ještě víc.

Oidipús Moh by se vrátit co nejdříve zpátky?

Iokasté Jistě ho najdou. Nač ho chceš?

Oidipús / Já, bojím se,
že důvody jsou teď až příliš jasné.

Iokasté Snad zasloužím si vědět něco víc.

Oidipús Dozvíš se všechno. Komu jinému
bych se měl svěřit, Iokasto, než tobě,
Když se můj osud naplňuje.
Jsem synem korintského vládce Polyba
a moje matka jmenuje se Meropa.
V Korintu si mě všichni vážili
a já žil šťastně - když tu jedenkrát,
bylo to na hostině, jeden opilý
host po mně křikl, že jsem otci byl
prý podvržen. Ten den jsem ještě -
ačkoliv stěží - udržel svůj vztek.
Nepřízní ráno šel jsem za rodiči
a chtěl znát pravdu. Oba dva
rozhněvala ta drzá pomluva, a mne
těšilo jejich chování. Ta věc
mě však už nepustila, víc a víc
mě páčila, až jednou, aniž jsem co řekl,
vypravil jsem se tajně do Delf.
Bůh nezodpověděl to, na co jsem se ptal,
zato mi zjevil věci budoucí,
strašlivý osud, který na mne čeká:

Oidipús
(pokr.)

že budu se svou vlastní matkou spát,
že zplodím rod, všem lidem odporný
a že zabiju otce. Když jsem to
uslyšel, utíkal jsem pryč,
pryč od Korinta, někam, kde bych nikdy se
nedočkal splnění té sudby.
A tak jsem došel do těch míst, kde zemřel
váš král, jak říkáš. Když jsem přiblížil se
k onomu rozcestí, zkrížil mi cestu
hlasatel, za ním spřežení a vůz.
Muž na něm seděl - zrovna takový,
jak říkáš. Vozataj i on mě
násilím chtěli sehnat s cesty. Vozka
dorážel. Já ho v zlosti uhodil.
Ten muž to uviděl - a vyčíhal si mě.
Když jsem šel kolem vozu, dvojitým
bičem mě švihl do temene. To mi
zaplatil. Udeřil jsem holí
zvrátil se dozadu a spad
hned s vozu. Tak jsem pobil pak
i jeho průvod. Má-li opravdu
ten člověk něco společného s Láiem -
Kdo je pak větší ubožák než já?
Kdo je tu bohům protivnější? Nikdo
z občanů země ani z cizinců
mi nesmí dopřát střechy nad hlavou,
nesmí mě oslovit, jen štvát mě musí
od svého prahu. A jen já, já sám
jsem vyslovil tu kletbu nad sebou.
Nezbývá mi, než zase utíkat.
Však domů nesmím, abych nenaplnil
to proroctví, krev otce neprolil
a nevzal si svou matku za ženu.

Iokasté To vše je zlé, však dokud nepromluvíš
se svědkem, doufej!

Oidipús Kde však máte toho
pastýře!

Iokasté V čem myslíš, že ti
pomůže?

Oidipús V čem? Když potvrdí, cos vyprávěla
však v úplnosti - unik jsem té kletbě.

Iokasté Co z toho, co jsem řekla ti -

Oidipús Že mluvil
o lupičích, lupiči že krále
zabili. Jestli bude zase mluvit
o více lidech, nejsem já ten vrah.
Nepoplete si přece jediného
s početnou hordou! Ale jestli řekne,
že to byl osamělý poutník,
potom jsem vraždil já.

Iokasté Ne. Já si dobře vzpomínám,
to slovo padlo - teď je nemůže
už odvolat - Vždy mluvil o lupičích,
všichni to slyšeli, ne jenom já.
A kdyby tvrdil nám teď něco jiného,
nemá to význam. Nikdy nedokáže,
že Laios zemřel, jak mu přisoudil
Apollon věštbou: že ho vlastní dítě
zabije. Ubožátko chlapec.
Nemoh ho nikdy zabít, protože
sám dávno zahynul. A proto mě
už víckrát žádná věštba nevzruší.

Oidipús Máš pravdu. Ale pošli někoho
pro toho sluhu.

Iokasté

Pošlu. Jistě. Hned
Teď ale pojďme domů. Přece víš -
udělám jenom to, co chceš -

TŘETÍ PÍSEŇ SBORU

Sbor

Můj život ať v řeči i ve skutcích řídí
vždy poslušnost k božím příkazům,
jež nestvořil nikdo ze smrtelných lidí
a nepohlí je smrtí tuň - !
Z nebeské hloubky nekonečné
je seslal Olymp na náš svět:
V nich velký je, v nich trvá věčně
a nepocítí tíži let.
Vždyť pýcha přec plodí jen tyrany, zvůli -
leč bezuzdnost marná je jako stín:
jen vykypí k šíleným vrcholům zdůli,
hned srazí jí osud zas do hlubin.
Než jásot těch vzpour zpitých dolomozí,
už polkne je navždycky zmár a noc.
Já v zmatcích vždy ve vás jen hledat chci,
boží,
zbraň sobě i zemi své na pomoc!

A ten kdo zpupně chce si vésti,
kdo v řeči rouhač jest,
kdo nedbá práv a bohy nectí
ať pozná za to trest!

A kdo by rukou svatokrádce
po všem, co svaté, sáh,
kdo z nepoctivých zisků vratce
chce žít čest šlape v prach,
ten měl by se snad, provinilým
před bohy zachránit?
Vždyť kdyby tohle dopustili,
pak nač je ještě ctít?!

Já nemoh bych přec nikdy více,
brát bohy na potaz,
když před lidmi nepotvrdí se
teď tahle věštba zas!
Fy, Die, který vládneš světu,
slyšels to dobře zde!
Tyé moci, mocné věky věků
ať slůvko neujde!
Prý věštba o Láiově skonu
je prázdná lež a klam!

SCÉNA TŘETÍ

(Iokasté vyjde se služkami)

Iokasté Oidipús je až příliš rozrušen
a zruďné myšlenky ho trápi. Strach a bolest
podryly jeho vůli, rozvrátily soudnost.
Vidí, co nebylo, a nevidí, co je,
Lpí na kdejakém slově, vše ho
leká - a moje domluvy jsou marné.
K tobě se tedy Apollóne, utíkám:
dej nám přec smírné rozhřešení. Chvějem
se všichni jako plavci na moři,
když kormidelník zešílel.

Posel Hej, cizinci,
můžete mi říci, kde je tady dům
vladaře Oidipa? A hlavně kde ho najdu?
Sbor Tady v tom domě uvnitř, cizince.
Ta žena tam je matka jeho dětí.

Posel Abys byla s ním vždycky šťastná. Aby ses
dočkala s ním jen štěstí na dětech!

Iokasté I já ti přeji všecko stejně tak.
Za dobré slovo si to zasloužíš.
Co chdeš a co nám neseš, cizince?

Posel Poselství paní - pro tvůj dům
i tvého manžela.

Iokasté A Jaképak?
Odkud jsi přišel?

Posel Jdu sem z Korinta
A hned řeknu svůj vzkaz. Potěší - a jak by
netěšil - ale taky zarmoutí.

Iokasté Co je to za vzkaz že má tuhle dvojí moc?

Posel V Korintu rozhodli se jmenovat
Oidipa pánem celé naší země.

Iokasté V Korintu přece vládne Polybos!

Posel Už nevládne, už leží v hrobě.

Iokasté Co říkáš? Polybos že zemřel?

Posel Ať
na místě umřu taky, jestli ti lžu.

Iokasté Nu, boží věštby, kdepak, kde to jste?
Jak dávno je to, co prch Oidipús
z domova ve strachu, že jinak by
zavraždil otce - a ten zemřel teď
sám, přirozeně, aniž on hnul prstem!
(Vejde Oidipús)

Oidipús Iokasté, moje drahá.

Iokasté Pojď si poslechnout
zde toho člověka a uvidíš,
jak slavně končí boží proroctví!

Oidipús Kdo je to? Co mi nese?

Iokasté Zprávu.
Z Korinta. Přináší ti zprávu:
tvůj otec Polybos je mrtev.

Oidipús Jak?
Cizince, řekni mi to sám!

Posel Když chceš:
Tvůj otec umřel.

Oidipús Zavraždili ho?
Nebo byl nemocen?

Posel Eh, starý člověk -
ten už moc k smrti nepotřebuje.

Oidipús Umořila ho zřejmě choroba.

Posel A vše,
co nese s sebou stáří.

Oidipús

Ženo! Kdopak

by ještě věřil delfským proroctvím.
Křiklounům - povětrným věštným ptákům!
Podle nich měl jsem zabít otce. Ale
on zemřel sám a teď už leží v hrobě
a já se meče ani nedotkl
a byl jsem tady!
Konec! Konec!
Polybos odpočívá v podsvětí
a s sebou odnes navždy všecka zlá
bezpečná proroctví!

Iokasté

A neřekla jsem ti to

už dávno?

Oidipús

Řekla, ale strach, mě zmát,

Iokasté

Neber si teď už k srdci vůbec nic!

Oidipús

Ne - vždyť mi hrozí ještě sňatek s matkou!

Iokasté

Čeho se bát, když člověku přec vládne
náhoda jen a budoucnost
zůstane smrtelníkům navždy utajena.
Žij nazdařbůh, žij ze dne na den,
jak nejlíp umíš - lepší rady není.
Pusť z hlavy strach ze sňatku s matkou! Leckdo
spal ve snách s vlastní matkou - ale to
nic neznamená. Nevšímej si toho
a bude se ti lehce žít!

Oidipús

Leč dokud ona je naživu,
mám pořád proč se bát!

Iokasté

Otcova smrt ti dává velikou
naději.

Oidipús

Matčín život však
mí hrozí.

Pesel

Ale koho se to bojíš?

Posel(pokr.) Pročpak máš, králi, ze své matky strach?

Oidipús Před časem zvěstoval mi Apollón,
že si svou matku vezmu za ženu
a svého otce krev že prolíji
vlastníma rukama. Jen proto jsem
prch z Korintu a odešel jsem do Théb.

Posel A proto ty ses bál? Tak já tě strachu zbavím.
Já tě z těch oba, chlapče vyvedu.
Z Korintu utekl jsi zbytečně!
Domova odřekl se kvůli rodičům!

Tak poslouchej: vy vůbec nejste příbuzní.

Oidipús Co říkáš? Polybos že není
můj otec?

Posel Bodejť! Je jím zrovna jako já.

Oidipús On mi dal život. Tys mi cizí.

Posel Dal

ti asi stejně života, co já.

Oidipús Tak proč mi říkal "synu"?

Posel Dostal tě
ode mne darem.

Oidipús Byl by cizího
tak miloval?

Posel Sám zůstal bezdětný.

Oidipús A tys mě koupil nebo jsem tvůj syn?

Posel Ne. Našel jsem tě v kitairónských roklích.

Oidipús Co jsi tam dělal?

Posel Vodil ovce na pastvu.

Oidipús Byls tedy najat jako pasák jeho stád?

Posel A tenkrát jsem tě ubožátko zachránil.

Oidipús Proč ubožátko, byl jsem na tom zle?

Posel Podívej, králi, na své kotníky.

Oidipús Proč připomínáš starou bolest?

Posel Já ti
rozvázal pouta z probodaných nohou.

Oidipús Zlé znamení mi dali do vínku!

Posel A podle něho dostal jsi i jméno:
Oidipús, chlapec s oteklými kotníky.

Oidipús Od koho ale? Od svých rodičů?

Posel Nevím. To ví spíš ten, kdo mi tě dal.

Oidipús Tys nenašel mě sám? Ty jsi mě dostal?

Posel Přinesl mi tě cizí člověk.

Oidipús Kdo?

Můžeš mi říci?

Posel Prý sloužil u Láia.

Oidipús U dřívějšího vládce této země?

Posel Baže.

Pás jeho stáda.

Oidipús A ještě je živ?

Mohu ho vidět?

Posel To musíte vědět
nejlíp vy domácí.

Oidipús Zná mezi vámi
zde někdo takového muže - z venku
anebo odtud? Oznamte mi to!
To bychom mohli všechno vypátrat.

Sbor To není nikdo jiný, nežli ten,
kterého sháníš: svědek vraždy.
Zeptej se Iokasty a ta ti řekne.

Oidipús Ty ho znáš? Mluví Korinťan
o tomtéž sluhovi, na kterého tu
čekáme?

Iokasté A co vlastně říká? Nech ho
a nestarej se o zmatené řeči!

Oidipús To přece nejde! Když jsem zachytil
už tolik stop a mohu odhalit
svůj původ!

Iokasté Jestli je ti život milý,
nežh toho, přestaň! Nepouštěj se dál!
Stačí, že trpím já -

Oidipús Klid, vzpamatuj se -
i kdybych byl jen synem otrokyně
a třeba stokrát míň než otrokem -
tebe to neponíží.

Iokasté Poslechni mě -
prosím tě, dost už!

Oidipús Ne, já musím vědět pravdu!

Iokasté Radím ti dobře, chci jen tvoje dobro!

Oidipús Takové dobro ale nechci zase já.

Iokasté Chudáku - kéž se nikdy nedovíš,
kdo jsi!

Oidipús Tak přivedou mi toho sluhu?

Iokasté Běda ti! Jenom to ti mohu říci
a víc už ani slovo -

(Odejde)

Sbor Odešla.

Oidipús Ať přijde cokoliv! I když můj rod
je sebe nižší, chci jej znát!
Ona je žena. Její ctižádost
je dotčena a polévá ji stud,

Oidipús že snad jsem z nízkých lidí. Ne!
(pokr.) A kdybych byl i synem náhody,
to nevezme mi nikdy moji čest.
Z té matky jsem se narodil. A bratři
mí proměnliví, měsíce, mi daly
ponížení i velikost. Jsem tím,
kým jsem a jiný nikdy nebudu!

ČTVRTÁ PÍSEŇ SBORU

Sbor Jestli umím jenom trochu
předvídat a ducha mám,
při úplňku zítra vám
zatančím a zazpívám,
k počtě, kitaironské skály.
Jež jste kdysi mému vládci
nad kolébkou v péči stály,
dobro jste mu prokázaly,
ochránily jej -
a ty, spásný Apollóne,
radost z toho měj!
Kdo tě, dítě, zrodil? Která
věčně mladá boží dcera?
Kdo ti otcem byl?
Pan, bůh strží, hor a strání,
nebo Hermés zatoulaný,
či zas Foibos znenadáni
do pastvisek, luk a plání
z lásky zabloudil?
Či pán výšek, horských hřbetů,
Bakchos, darem dostal tě tu
od svých hravých vil? --

- Posel Teď však nelži: vzpomínáš
jaks mi dal tenkrát dítě, abych si je
vychoval jako vlastní?
- Sluha A co s tím?
Nač to tu říkáš?
- Posel To tvé tehdejší
dítě je tady.
- Sluha Dej pokoj! Buď zticha!
- Oidipús Jenom ho neokřikuj! Zasloužil bys
ty, starý sám a ne on za svou řeč!
- Sluha A co jsem, dobrý pane, udělal?
- Oidipús Zapíráš dítě, o kterém on mluví.
- Sluha Nic neví. Žvaní!
- Oidipús Tak ty po dobrém
nic neřekneš? Nu, po zlém promluvíš!
- Sluha Snad nechceš mučit starce?
- Oidipús Svažte mu
hned ruce - rychle!
- Sluha Ouvej! Zač? Co chceš?
- Oidipús Dal jsi mu dítě, jak tu říká?
- Sluha Dal.
A měl jsem rovnou pojít na místě!
- Oidipús Však na to dojde, jestli neřekneš
hned pravdu.
- Sluha A když řeknu, pak tím spíš.
- Oidipús Ten chlap se zřejmě vytáčí -
- Sluha Ne! Ne!
Vždyť říkám: dal jsem, dávno -
- Oidipús Kdes je vzal?
Tvé bylo, nebo cizí?

Sluha Moje ne.
Dal mi je tady jeden.

Oidipús Kdo to byl?
Byl Théban? A kde bydlel?

Sluha Neptej se už dál!

Oidipús Musím ti říkat dvakrát? Mluv!
Sluha Narodilo se tady u Láia.

Oidipús Otrok nebo jeho vlastní?
Sluha Ach, je zle -
teď abych šel s tou hroznou věcí ven -

Oidipús A já ji slyšel. Musím! Mluv!

Sluha Prý jeho vlastní. Tvoje žena
ti nejlíp řekne, co a jak.

Oidipús Dostals je od ní?

Sluha Od ní, pane.

Oidipús Proč?

Sluha Abych je zabil.

Oidipús Zabil? Lžeš!

Sluha Bála se hrozné věštby.

Oidipús Jaké?

Sluha Dítě
prý mělo zabít svoje rodiče.

Oidipús Tak proč jsi je dal tomu starci tady?

Sluha Z lítosti, pane. Myslil jsem si, že je
odnese domů k nim; a tak je zachrání.
No zachránil je - Pro nejhorší zlo!
Jestli jsi ten, za koho on tě má,
čeká tě strašný osud, Oidipe.

Oidipús

Tak jsem se vrátil tam, kde se mě právem báli.
Tak skončil jsem - já, narozený z těch,
ze kterých jsem se neměl narodit,
a manžel tam, kde láska plodí hřích
a vrah těch ba které jsem jaktěživ
já neměl vztáhnout ruku.
Všechno je jasné. Světlo světa, dnes
tě vidím naposledí!

PÁTÁ PÍSEŇ SBORU

Sbor

Ach běda, smrtelní!
Sen štěstí, sníte sic,
leč počet vašich dní
je pouhopouhé nic -
a nikdo z lidí víc
než zdání proradné
ve světě nepolapí
a marně se v něm ztápí,
než do tmy propadne.
Teď, když mám před očima
tvou velikost a tvůj pád,
Oidipe, sotva budu
kdy koho po osudu
blaženým nazývat.

Měl statků bezpočet,
jak lovec štěstí byl:
Jen vystřelil - a hned
šíp zasáh plný cíl.
Zlou Sfingu zahubil,
věštkyňi našich běd,
a krutou vražednici
už málem vítězíci
odehnal od hradeb.
A stal se naším králem
a ctil ho celý svět -
A dlouho vážen všemi
vlád požehnanou zemí
kol starých slavných Théb.
A teď? Kdo hloub kdy do propasti
pad v běhu života!
Kdo v horším víru ran a strastí
s lodí svou ztroskotat!
Ó, žel,
Oidipe, slavný pane,

žes na své pouti plané
tím bědným snatkem spěl
sem do přístavu zkázy,
kde byl jsi zároveň
své matce v loži synem
a v loži manželem -
a otcovské kdys lože
tě mohlo v sobě snést
a nehleslo - slyš, bože! -
že przníš krev a čest!

Ať sám jsi nechtěl sebevíce:
čas šel a čas tě stih,
čas, vševidoucí soudce, mstí se,
čas trestá dávný hřích -
Ó žel,
Láiovo bědné dítě!
Ó žel, té chvíle, kdy tě
zrak prvně uviděl!
Teď lítost darmo bere
mé duši mír a klid,
děst hořkých nářků budu
bez konce světem lít -
Vždyť - má-li pravdu říci -
tys spasil zem a stát
a jenom tobě díky
zas mohu klidně spát! -

Z Á V Ě R

Muž z domu Iokasté není! Iokasté je mrtva.

Sbor Iokasté je mrtva.

Muž

Zabila se sama.

Vám poštěstilo se nebýt u toho,
já ale viděl celounhrůzu zblízka.
Vtazila rozrušená do domu,
rvala si nehty vlasy jako šílená
a vběhla do ložnice: za sebou
zabouchla na závoru. Volala
mrtvého Láia. Vzpomínala
na jeho dávnou lásku, která
zplodila otcovraha. Vzpomínala,
jak ji tu nechal, aby rodila
vlastnímu synu děti. Proklínala
to lože, na kterém si, nešťastná,
z manžela porodila manžela
a z dítěte pak děti. V tom
vtrh dovnitř s křikem Oidipús a my
se dívali už jenom na něho.
Řval, řádil, meč chtěl, hledal ženu - ne,
prý ženu ne, prý lůno mateřské
své a svých dětí. Jenom démon snad
mu ukázal, kde je. On vrh se ke dveřím.
Visela uvnitř, hrdlo v oprátce.
Sotva ji zahléd, hrozně vykřikl
a urval provaz. Chudák, zhroutila
se na podlahu. A vtom - hrozný pohled -
jí strhl zlaté spony se šatů
a vrazil si je do očí a řval,
že nesmí vidět už, co vytrpěl,
ani co spáchal na zemi.
Tak nařikal a zas a zas a zas
se bodal pod víčka. Krvavé zornice

mu tekly po tvářích - a nebyly
to kapky, ale přival, celý proud
zčernalé lrve. Tak se neštěstí
teď navršilo na oba. Jen poslouchejte.
Křičí, ať otevrou hned brány, ať
ukáží celým Thébám otcovraha,
jenž s vlastní matkou - ne, dál nemohu -
Sám se chce vyhnat ze země - že dál
nemůže zůstat doma, když se sám
proklel tou hroznou kletbou.

(Z paláce přichází oslepený Oidipús.
Společný zpěv)

Sbor

Příšerný pohled! Jaktěživý
nepamatují horší rány -
Zešílel? Jaký démon divý
tu bídu množí bez ustání!
Běda ti, běda, nešťastníku -
Sta otázel mám na jazyku,
sta chtěl bych ještě odpovědí,
sta myšlenek mi ještě schází -
Však ptát se tebe? Bozi vědí,
i pohled mě až v kostech mrazí.

Oidipús

Kde jsem to. Kde to jsem - ?!
Kam do tmy prchá mi to hlas?
Kams mě to vystval, běse.
Tma, neodvratná tma. Děsivý, strašný svět!
Už zhltně tě, spolkně tě již - a ty ho nezlomíš -
Zlý vítr do plachet.
Ty? Ty, A ty. Tys zůstal u mne snad?
Chceš slepci strážcem být?
Můj smutný osud znáš a přece zůstáváš
a chceš mě ochránit?
I když si kolem mne tma staví věčnou hráz,
já - já tě vidím dál, jak když jsem vídával -
vždyť aspoň mám tvůj hlas!

Náš sboru Jak sis moh sám tak strašně vyrvat zrak!

Oidipús To není strašné. K čemu bych měl zrak,
když v celém světě není, není nic,
nač bych se podívat moh rád.

Sbor Možná máš pravdu, možná, snad.

Oidipús Jen se mnou pryč, pryč odtud, ven!
Ach, odveďte mě přec!
Jsem zkáza - bidmi zlořečen
a bohům proklatec.

Sbor ~~Kéž jsem tě nikdy nepoznal.~~
Ty nejednal jsi psrávně! Tejdý ani teď.
Než slepý - radši vůbec nebýt živ!

Oidipús Ty mi chceš ještě radit? Učit mě,
že tohle nebylo to nejlepší,
co jsem moh udělat? Sám nevím, jak
bych jednou s vidoucíma očima
sestoupil do podsvětí, jak bych moh
otci a matce ubohé se tam
podívat tváří v tvář, když na těch dvou
tak jsem se provinil, že provaz by
byl za to ještě málo. Nebo má
mě potěšit snad pohled na děti,
zplozené sám víš jak?
Sám na sobě jsem odkryl poskvrnu,
a teď bych si měl troufnout podívat
se lidem do očí! - Ne! Nikdy!
Kdyby šlo ucpat si i v uších sluch,
zámk bych své tělo na dva západy
a sladce nevnímal už vůbec nic. Ach proč,
proč jsi mi, Kitairóne, poskytl
útočiště a pročs mě radši hned
nezabil, abych nikdy nepoznal,
svůj původ, Polybe, ach Korinte,
který jsem léta darmo nazýval

Oidipús svou otčinou, jak jedovatý květ
jste ve mně vypěstovali.
Ach, rožcestí,
trojité na dně lesní rokliny,
úvoze s křižovatkou - z mých
rukou jsi kdysi pil otcovu krev,
mou vlastní krev! Ach, pamatuješ, co
jsem spáchal na tom místě,
co potom, když jsem přišel sem?
Manželské svazky, daly jste mi život
a na obrátku proměnily pak
svůj plod zas v ploditele. Tak jste
přivedly na svět, otce, bratry, děti,
rodiče, ženy, matky, nevěsty -
vše propleteno v krvesmilnou změť,
že člověk ještě nikdy nespáchal
něco tak hnusného. Však co je hnus
dělat, o tom je stejně hnus i mluvit.

(Vejde Kreón)

Kreón Oidipe, nejdu se ti vysmívat,
anebo vyčítat tu starou křivdu.
Vy ale, když už ztratili jste stud
před lidmi, strachujte se aspoň bohů
a nevystavujte tu nahou hrůzu
dennímu světlu. Odveďte ho domů.
Jen rodina má právo hledět
tváří v tvář rodinnému neštěstí

Oidipús Tys přišel,
nejlepší člověk, k tomu nejhoršímu -
vyslých mě! Sobě sám tím prospěješ!

Kreón O co mě žádáš?!

Oidipús Vyžeň
mě ihned z téhle země kamkoliv,
kde zemru a kde se mnou předtím nikdo
neztratí ani slovo!

Kreón

Udělal

bych to už dávno. Ale musím se
dotázat napřed boha, co teď dál.

Oidipús

Ortel zněl jasně: Otcovrahu smrt!

Kreón

Tak. Ale jistota je jistota.
Radši se zeptám, jak se zachovat.

Oidipús

A to jen pro mne?

Kreón

Teď, jak doufám,
uvěříš bohům konečně i ty.

Oidipús

Nech mne jít do hor, tam odkud jsem přišel,
do Kitairónu, který matka
a otec, dokud ještě žili, určili mi
za hrob. Ať zemru podle vůle těch,
kdo chtěli moji smrt! Já vím,
že ani nemoc, ani věk
mě nesprovodí se světa... Vždyť já
jsem jako dítě smrti unikl
jen proto, abych propadl až na dno
neštěstí. Osude můj, ať jsi, jaký chceš,
běž dál! A tebe prosím, Kreonte,
tu mrtvou pohřbi řádně - byla to tvá sestra.
O syny nestarej se, nemusíš,
budou z nich muži, poradí si sami.
Prosím tě ale, dcery, dcery mé,
ty neopouštěj, Kreonte, a dopřej
mi, abych je směl ještě jedenkrát
spatřit - ne, pohladit - leč jak?
Rukama jejich bratra, které zohavily
nedávno ještě jasné oči jejich
otce tak - tak, jak ho tu spatříš?
Ach hrůza, já ho znám, ten hořký osud,
který vás obě čeká na světě.
Všichni vás budou urážet a tupit,
otce vám připomínat, krvesmilnou matku.

- Oidipús (pokr.) Až potom dorostete k sňatku, děti, kdo si pro vás přijde, kdo se odváží vzít na sebe tu potupu, jež z mých rodičů přešla na vaše. A dál? Skončíte samy, siré, neplodné. Kreonte, tys jím dneska jediný zbyl jako otec! Neopouštěj je!
- Kreón Přestaň už naříkat! A vrať se domů!
- Oidipús Ne. Dej mě vyhnat ze země!
- Kreón To smí jen bůh - já ne.
- Oidipús Bohové mě nenávidí.
- Kreón O to dřív tě vyslyší.
- Oidipús Myslíš - ?
- Kreón Co nemyslím vážně, nikdy darmo neříkám.
- Oidipús Odveďte mě tedy odtud! Zavolej sluhy, ať ,ě odvedu!
- Kreón Nechtěj všecko!
Už jednou jsi měl vše -
a čehos dosáhl,
a kde jsi skončil.
- Oidipús Občané mých rodných Théb -
hleďte, to je Oidipús,
slavný hledač hádanek,
ze všech nejmocnější. Muž,
jehož štěstí vzbouzelo
závist ve všech občanech!
Do takové propasti
srazil ho zas světa běh!

Oidipús
(pokr.)

Proto tvora smrtelného
který ještě hledí vstříc
poslednímu dnu své tužby
neblahoslav nikdo, dřív,
pokud nedosáhne cíle
života, zlem nedotčen.

KONEC